

Frimärken och poststämplor med Rotarymotiv

av Jan Billgren

Sedan många år har motivsamlandet varit utbrett bland filatelister. Stora och populära samlingsområden har varit musik, rymden, olympiader, sport, djur, blommor, järnvägar och fartyg för att bara nämna några. Under senare år har antalet samlingsområden vuxit och samtidigt vidgats till alltmer detaljerade studier. Ett av dessa områden är frimärken med motiv från rotarysfären.

Under 50-årsjubileet av Rotarys tillkomst 1955 utgavs ett 50-tal frimärken i 28 länder. Dessförinnan hade rotarytema förekommit enbart på ett fåtal frimärken från Österrike, USA och Brasilien. Detta år bildades i USA föreningen för filatelister som samlar på postalt material om Rotary, "Rotary on Stamps". Det är en underavdelning till en av de mest kända filatelistföreningarna i världen, "The American Philatelic Society". Föreningen ger ut en egen publikation, *The Rotary-on-Stamps Bulletin*, sex gånger per år. De runt 200 medlemmarna betalar en årsavgift på 20 dollar och är representerade vid Rotarys världskongresser, där de håller sitt årsmöte.

För att lättare kunna förstå de många olika motiv som finns avbildade på Rotary-frimärken kommer i det följande att redovisas hur Rotary bildades, vilka grunder som organisationen baseras på samt hur en rotaryklubb är avsedd att fungera. Vidare görs en genomgång av anledningarna till att frimärken med rotarymotiv kommit ut, huvudsakligen under 1900-talet. Dessutom redovisas ett antal specialstämplor som kommit till användning vid rotaryjubileer, främst i Sverige.

Jan Billgren är född 1936 i Tollarp. Han har varit redaktör för Postmuseums årsbok, *Posttryttaren*, 2001-2010 och ordförande i Postmusei Vänner 2000-2011. Sedan 1984 har han medverkat med artiklar i *Posttryttaren*. Billgren har varit medlem i Rotary sedan 1988 och varit charter president i Lund S:t Knut där han är hedersmedlem.

Världsorganisationen Rotary International

Rotary är en politiskt och religiöst obunden organisation med medlemmar över hela världen. Föreningen bildades den 23 februari 1905 i Chicago, USA. Medlemmarna, rotarianerna, är organiserade i lokala klubbar, som tillhör olika distrikt. Sammanlagt rör det sig om ca. 1,2 miljoner medlemmar i världen. De är i dagsläget organiserade i drygt 35.000 klubbar i 535 distrikt i närmare 170 länder. Medlemmarna utgörs av män och kvinnor i olika yrken, och med en ledande befattning i sitt företag, sin organisation eller sitt yrke. De kan också vara pensionärer.

Namnet Rotary valdes för att sammanträderna ursprungligen skulle rotera mellan medlemmarnas arbetsplatser. Organisationen styrs av sina fyra syften som varit desamma sedan starten:

1. Personlig bekantskap som ett medel att tjäna.
2. Höga etiska krav inom näringsliv och yrken.
3. Tillämpning av tjänandets ideal i den egna livsföringen som människa, yrkesperson och samhällsmedborgare.

4. Internationell förståelse, god vilja och fred genom ett världsomfattande kamratskap med andra personer från näringsliv och yrken

Som en sammanfattning av det ovanstående sägs enligt Rotary Sveriges hemsida att organisationen ska "sammanföra engagerade människor som utbyter erfarenheter och vidtar åtgärder för att förbättra samhället överallt". Man noterar också att Rotarys kärnvärden är "tjänande, kamratskap, mångfald, integritet och ledarskap".

Två slags medlemmar finns: aktiva medlemmar och hedersmedlemmar. Man kan bara vara aktiv medlem i en enda klubb, medan man kan vara hedersmedlem i flera klubbar. Varje rotaryklubb förutsätts bedriva fem så kallade tjänstegrenar, vilka utgör det filosofiska och praktiska ramverket för arbetet inom klubben. De kan beskrivas på följande sätt:

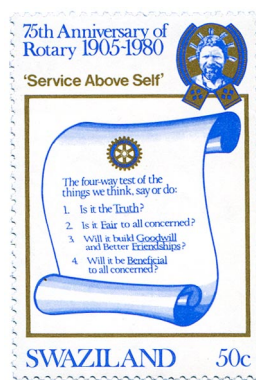
1. Klubbttjänst (medlemsvård, gästvärdar, föredragshållare, praktiska arrangemang).
2. Yrkestjänst (ledning och stöd åt medlemmar då de fullgör sina uppdrag inom affärs- och yrkeslivet).
3. Samhällstjänst (vägledning och stöd åt medlemmar då de fullgör sina uppdrag gentemot samhället).
4. Internationell tjänst (kontakter med andra länders rotarianer, vänklubbar och liknande samt stöd då de utför uppgifter inom internationellt arbete).
5. Ungdomstjänst (aktiviteter för ledarutveckling, serviceprojekt och utbytesprogram för ungdomar).

I många rotaryklubbar utförs dessa tjänster inom kommittéer med vardera tre till fem medlemmar. De fyra första tjänstegrenarna tillkom redan på 1910-talet medan den femte inrättades först på 2010-talet.

En viktig aspekt av medlemskapet i en rotaryklubb är att en medlem ska kunna svara positivt på frågorna i det så kallade Fyra frågeprovet. Det används när man funderar på att vidta en åtgärd (som person eller

klubb). Provet skapades 1932 av amerikanen Herbert J. Taylor som senare blev president för Rotary International. Frågorna finns återgivna på flera frimärken, bland annat från Swaziland 1980.

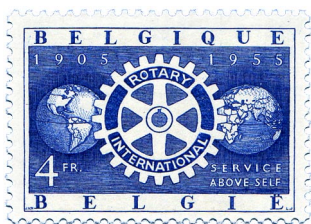
1. Är det sant?
2. Är det rättvist mot alla parter?
3. Kommer det att skapa goodwill och bättre vänskapsförhållanden?
4. Kommer det att vara till fördel för alla som det berör?

Regler och bestämmelser för hur en rotaryklubb, ett rotarydistrikt och världsorganisationen kan organiseras finns i den s.k. Procedurhandboken. Innehållet revideras vart tredje år enligt beslut av Lagrådet, "The Council of Legislation". I detta råd deltar en representant från varje distrikt i världen.

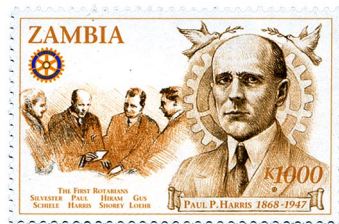
Världskongresser äger rum i större städer i världen och lockar många rotarianer, numera ofta 30.000 eller fler. Under senare år har världskongresser arrangerats varje år. I Norden hade Köpenhamn en sådan kongress år 2008. De flesta kongresserna har ägt rum i USA.

Rotarys ursprungliga motto är "Service Above Self". Det har uppmärksammats med frimärken av flera länder; först var Belgien med ett frimärke i samband med Rotarys 50-årsjubileum 1955. Varje världspresident har under senare år haft egna motton; den senaste, K.R. Ravindran från Colombo, Sri Lanka, har mottot "Be a Gift to the World", under rotaryåret 2015-2016.

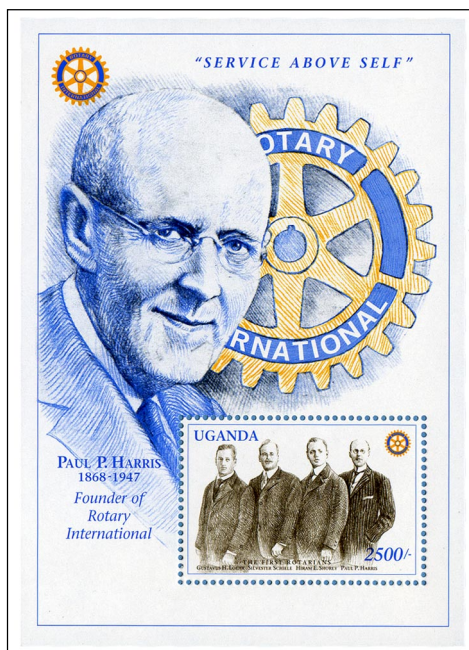
Kortfattad rotaryhistoria

Rotary bildades formellt den 23 februari 1905, då advokaten Paul P. Harris i Chicago träffade tre vänner på sitt kontor. Dessa var affärsmannen, den blivande försäkringsdirektören Silvester Schiele, gruvingenjören Gus E. Loehr och skräddaren Hiram E. Shorey. De har avbildats på frimärksblock från Uganda och Zambia 1995. De beslöt då att bilda en klubb för att kunna stödja varandra i affärslivet och samtidigt kunna umgås på ett trivsamt sätt. Den nya klubbens förste president blev Silvester Schiele. Hans främsta merit inom Rotary är att han föreslog och genomförde idén med så kallade egoföredrag. Sådana har därefter förekommit i alla klubbar och innebär att en nyintagen medlem får berätta om sitt tidigare liv och arbetslivserfarenheter.

Chicagoklubben växte snabbt genom att nya medlemmar från främst näringslivet valdes in. Dock togs endast en representant för varje yrke med. Eftersom sammanträdena till att börja med roterade mellan medlemmarnas arbetsplatser blev det naturligt att kalla organisationen för Rotary.

Inom fem år hade klubbar bildats över hela USA, från San Francisco till New York. Den första rotarykongressen ägde rum i Chicago i augusti 1910. De 16 klubbar som då fanns bildade "National Association of Rotary Clubs". År 1912 ändrades namnet till "International Association of Rotary Clubs" för att markera att det bildats klubbar även utanför USA; det första landet var Kanada. Namnet ändrades till "Rotary International" 1922. Staden Evanston utanför Chicago är säte för Rotary International. Dess kontorsbyggnad är avbildad bl.a. på frimärken från Liberia och Swaziland 1980 samt Tchad 1996.

Idén att öppna rotaryklubbar kom till Sverige år 1926, då Stockholms Rotaryklubb bildades. Göteborgs första klubb bildades året därpå, medan klubbarna i Helsingborg och Malmö startade 1928. Numera finns i Sverige cirka 26.000 rotarianer, organiserade i drygt 550 klubbar. Antalet medlemmar har dock minskat en del från det senaste sekelskiftet då de uppgick till närmare 30.000.

De svenska rotaryklubbarna är organiserade i 10 distrikt. Ett av dessa, distrikt 2410, omfattar förutom Kalmar län, även Lettland.

Den kvinnliga motsvarigheten till Rotary är Inner Wheel. Organisationen består uteslutande av kvinnliga medlemmar, vilka genom släktskap är knutna till en rotarian. Den bildades 1924 i Manchester i England av hustrur till rotarianer och hade Rotarys ideal och principer som förebild. Organisationen har idag mer än 100.000 medlemmar, fördelade på ca. 4.000 klubbar i hundratalet länder. Till Sverige kom den 1949. Antalet svenska medlemmar uppgår till cirka 4.500.

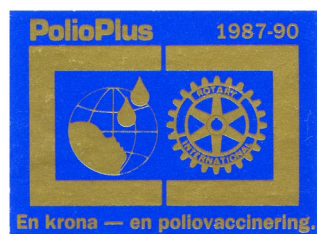
Rotarys ungdomsverksamhet för dem mellan 18 och 30 år bedrivs inom organisationen Rotaract (Rotary in Action) som startade 1968. Denna har drygt 200.000 medlemmar i hela världen. Arbetet bedrivs inom närmare 10.000 klubbar. I Sverige finns 17 klubbar med drygt 200 medlemmar.

Genom Rotarys egna program för ungdomar kan unga människor få stipendier, resa på kulturella utbyten eller hjälpa till genom att delta i ett serviceprojekt. Ungdomsutbytet inom Rotary är ett program som funnits sedan 1974. Det ger ungdomar mellan 15 och 19 år möjlighet att besöka och studera i ett

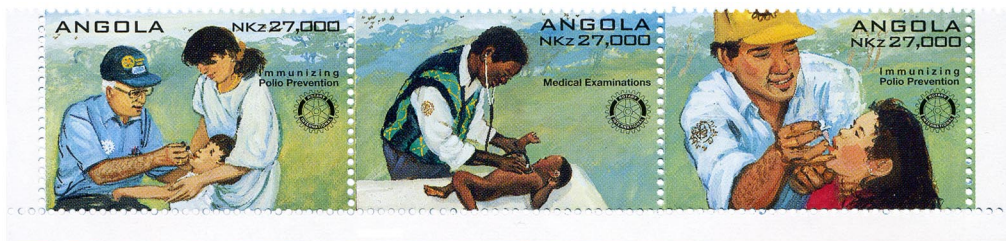
annat land under ett skolår. Korttidsutbyten ger utbytesstudenterna möjlighet att besöka ett annat land under några veckor.

Två exempel på svenska rotaryprojekt är U-fonden och Läkarbanken. U-fonden grundades år 1968 på initiativ av Carl-Herman Hjortsjö, professor i anatomi i Lund. Den har mottot "Hjälp till självhjälp". Det kan röra sig om att öka läskunnigheten, starta yrkesutbildningar, bygga vatten- och sanitetsanläggningar, med mera i tredje världen.

Läkarbanken startades år 1988 av tidningsmannen Lars Braw i Malmö. Genom denna har hundratalet läkare och tandläkare skickats ut på oavlönad tjänstgöring under sex veckor på landsbygden i Kenya.

Inom Rotary bedrivs också ett antal projekt, varav det mest kända är Polio Plus. Dess mål är att utrota sjukdomen i världen. Projektet är numera ett samarbete mellan Rotary och Bill Gates, grundaren av Microsoft. För varje krona som satsas av medlemmarna bidrar Gates med det dubbla. Polio Plus, som startade 1985, bedrivs som ett vaccinationsprojekt. I dag är det bara i Afghanistan och Pakistan som sjukdomen fortfarande förekommer. Ett antal länder har uppmärksammat projektet med frimärken, bland annat Angola, Ghana, Honduras, Indien, Nya Kaledonien, S:t Vincent och Tanzania.

Rotaryklubben

Rotarianerna träffas en gång i veckan på en bestämd veckodag. Mötena äger rum i en lokal i anslutning till en restaurang, till frukost, lunch eller middag. Medlemmarna lyssnar då till ett aktuellt föredrag, utöver att de umgås med varandra. Varje klubb har ett standar (banner) som tagits fram i samband med starten (charter). På standaret avbildas rotaryhjulet, förutom den symbol som är klubbens egen. Ett sådant standar tar en medlem med sig när han eller hon besöker en annan klubb. Vid besöket är det brukligt att utväxla standar.

Fortfarande dominerar män i många klubbar, även om kvinnor har tagits in som medlemmar sedan 1987, i Sverige från 1989. I dag är andelen kvinnliga medlemmar närmare 30 procent i Sverige; det finns dock enstaka klubbar med mer än hälften kvinnor. Klubbarna är organiserade i distrikt med en guvernör som ledare. Han eller hon har flera biträdande guvernörer till sin hjälp. Guvernören är världspresidentens representant i sitt distrikt. Alla guvernörer utbildas i San Diego i USA, vid ett två veckor långt seminarium.

Guvernörens huvudsakliga uppgift är att leda arbetet i distriktet. Detta görs dels genom personliga besök i alla distriktets klubbar, dels genom ett månadsblad (numera i regel i digital form). Varje år träffas klubbarnas representanter vid en distriktskonferens som leds av distriktsguvernören. Även om de flesta guvernörer fortfarande är män, har andelen kvinnliga guvernörer ökat under senare år. Den första kvinnliga guvernören i Sverige var Inger Larsson, dåvarande informationsdirektör vid Gambro i Lund. Hon var chartermedlem i Lund S:t Knut 1992 och blev guvernör 2002.

Varje rotarymöte leds av klubbens president. Sedan gäster och medlemmar hälsats välkomna behandlas olika klubbärenden. Till sådana hör eventuella besök i eller av en vänklubb, lokala stödprojekt, läget i ungdoms-

utbytet, kommentarer till meddelanden från Rotary International, m.m. Därefter följer dagens föredrag.

Efter varje möte distribueras ett så kallat veckobrev, där framför allt frånvarande medlemmar kan inhämta vad som skett vid veckomötet. Breven distribueras numera i digital form. Veckomötena äger rum varje vecka, såvida inte mötesdagen (som alltid är densamma) inträffar på en helgdag. Under somrarna brukar klubbarna på samma ort samordna sin verksamhet i en och samma lokal.

Närvaro vid veckomötena är i princip obligatorisk för alla medlemmar, utom hedersmedlemmar. Medlemmar kan närvarobefrias, om summan av medlemsår och ålder överstiger 85. Närvarokravet fastställdes till en början till 60 procent men har numera sänkts till 50 procent. Detta har under senare år tolkats som att en rotarian ska närvara vid minst 25 sammankomster under ett år. Även besök i andra klubbar, var som helst i världen, inräknas vid beräkning av närvaron.

Frimärken med Rotarymotiv

Den första egentliga frimärksserien, som uppmärksammade Rotary, var Österrikes frimärken från 1931. De gavs ut för att hylla deltagarna på den världskongress som ägde rum i Wien den 22 - 26 juni detta år genom ett övertryck med Rotary-symbolen på sex valörer av den landskapsserie som Österrike gett ut ett par år tidigare (endast de lägsta valörerna avbildade). Upplagan var 50.000 serier vilka såldes vid kongressen till det dubbla nominella värdet. Femtio år senare gavs ett privattryckt minnesark ut (utan frankeringsgiltighet), vilket avbildade de sex frimärkena med förstadagsstämplar från den 22 juni 1931. Sådana minnesark är kända från bland annat Wien och Chicago, tilläggsfrankerade med ländernas frimärken, stämpelade den 22 juni 1981.

Motiven på de drygt 2.000 frimärken som till dags dato getts ut för att hedra Rotary kan delas in i ett antal kategorier. De flesta uppmärksammar Rotary Internationals olika jubileer, alltifrån 50-årsjubileet 1955 till 100-årsjubileet 2005. Åtskilliga frimärksserier har getts ut till de olika världskongresser som varje år genomförs i större städer, ofta huvudstäder. I några fall har det rört sig om världsdelskongresser. På sina håll har också distriktskonferenser uppmärksamats. Även klubbjubileer, speciellt den första rotaryklubben i den största staden i landet, har firats med frimärksutgivning.

Åtskilliga länder har uppmärksammat när det gått jämna år från det år då Rotary etablerades i landet. Andra har - särskilt under senare år - uppmärksammat olika rotaryprojekt, såsom Polio Plus. Det finns även exempel på att fyrafrågeprovet och andra rotarysymbolfrågor blivit frimärksmotiv.

Rotary Internationals jubileer

Från år 1905, då Rotary International bildades, har denna händelse firats under jämna år. Första gången detta firande också inbegrep frimärksutgivning var 1955. Då fyllde organisationen 50 år, vilket uppmärksammades av 28 länder: Algeriet, Australien, Belgien, Brasilien, Chile, Colombia, Costa Rica, Dominikanska republiken, Ecuador, Egypten, Filippinerna, Frankrike, Franska Västafrika, Grekland, Guatemala, Honduras, Kuba, Libanon, Liberia, Marocko, Monaco, Nicaragua, Panama, Saar, Sydkorea, Syrien, Tunisien och USA.

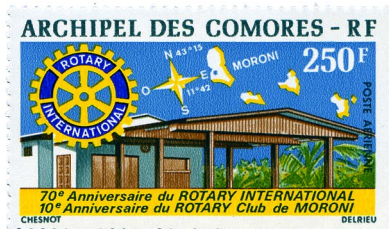

I Sverige uppmärksammades de 50 åren med ett brevfrimärke. I många klubbar anordnades banketter för att fira jubileet. I Stockholm anordnades en högtidlig fest med deltagande av kung Gustaf VI Adolf, Rotarys i Sverige höge beskyddare.

I fortsättningen uppmärksammades Rotary med frimärksutgivning som regel vart femte år. 60-årsjubileet firades med frimärke enbart i Luxemburg och Taiwan, 65-årsjubileet i Italien, Mali, Niger och San Marino. 70-årsjubileet högtidlighölls med frimärken i endast sju länder: Komorerna, Iran, Paraguay, Sydkorea, Taiwan, Tchad och Togo.

År 1980 celebrerades att Rotary International hade funnits i 75 år. Denna gång var det inte mindre än 63 länder som gav ut frimärken: Anguilla, Antigua, Argentina, Bangladesh, Barbados, Benin, British Virgin Islands, Cayman Islands, Chile, Cook Islands, Costa Rica, Cypern, Djibouti, Dominica, Dominikanska republiken, Ecuador, Elfenbenskusten, Franska Polynesien, Gabon, Ghana, Grenada, Grenada Grenadines, Guatemala, Guyana, Kamerun, Komorerna,

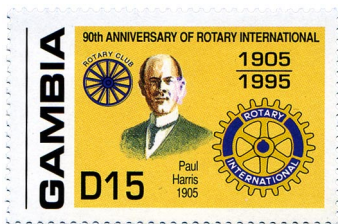
Kongo, Liberia, Malawi, Maldiverna, Mali, Monaco, Montserrat, Marocko, Nederländska Antillerna, Norfolk Islands, Nya Caledonien, Paraguay, Portugal, Redonda, Ruanda, Saint Lucia, Samoa, Sierra Leone, Sri Lanka, Surinam, Swaziland, Taiwan, Tanzania, Thailand, Togo, Tonga, Transkei, Tunisien, Turks & Caicos-öarna, Uganda, Uruguay, Vanuatu, Wallis och Futuna, Zaire, Zambia och Zimbabwe.

Det kan tilläggas att Seychellerna gav ut ett frimärkshäfte med text om 75-årsjubileet på omslaget. De inhäftade frimärkena hade dock inte någon rotarysymbol. I samband med Rotarys 75-årsjubileum tillägnade Kamerun landets fem klubbar var sitt frimärke i ett frimärksblock, där deras geografiska belägenhet också avbildades på en karta.

De följande 5-årsjubileerna lockade endast ett begränsat antal länder att ge ut frimärken. År 1985 var det Anguilla, Belize, Guinea, Guyana, Niger, Paraguay, Swaziland, Togo, Tuvalu och Vanuatu. Nästa gång, 1990, var det endast Centralafrikanska republiken, Guyana, S:t Vincent och Tonga. Slutligen kan noteras att 90-årsjubileet firades 1995 av inte mindre än 21 länder: Angola, Antigua och Barbuda, Aruba, Gambia, Grenada, Grenada Grenadines, Komorerna, Kongo, Mali, Nevis, Nicaragua, S:t Vincent och Grenadinerna, Sierra Leone, Tanzania, Tchad, Togo, Turkmenistan, Uganda, Uruguay och Zambia.

Världskongresser

Rotary blev internationellt i och med att Kanada fick sin första rotaryklubb 1912. Därefter kom en strid ström av länder med i Rotary, varför det blev angeläget att ordna sammankomster, så kallade världskongresser. Det dröjde emellertid till 1931, innan sådana uppmärksammades med frimärken; detta skedde, som tidigare nämndes, i samband med kongressen i Wien detta år.

Under de första åren efter världskongressen i Wien gavs det inte ut några frimärken. Nästa frimärke utgavs av Kuba, i samband med kongressen i Havanna 1940.

Därefter dröjde det till 1948, då Brasilien uppmärksammade kongressen som ägde rum i Rio de Janeiro. På femtiotalet rörde det sig bara om Ostende i Belgien 1954 och på sextiotalet Tokyo 1961 och Monte Carlo 1967.

På sjuttiotalet uppmärksammades följande världskongresser med frimärken: Sydney 1971, Sao Paulo 1972, Tokyo 1978 och Rom 1979. På åttiotalet rörde det sig om São Paulo 1981, Toronto 1983, München 1987 och Seoul 1989 samt på nittiotalet Mexico City 1991, Melbourne 1993, Taipeh 1994 (utan rotarysymbol på frimärkena), Monaco 1995 och Buenos Aires 2000.

Det kan tilläggas att världskongresserna i Minneapolis 1974, New Orleans 1976, Dallas 1982, Kansas City 1985, Las Vegas 1986, Philadelphia 1988 och Orlando 1992 alla efterlämnade filatelistiska spår i form av specialstämplar och specialkuvert.

Konferenser i världsdelar och distrikt

Med frimärken har hittills uppmärksammats tre konferenser i Latinamerika, nämligen 1960 i Santiago de Chile, 1969 i Montevideo och 1983 i Buenos Aires. En Afrika-konferens i Abidjan i Elfenbenskusten 1985 kan noteras samt tre Asien-konferenser: 1984 i Manilla, 1987 i New Delhi och i Bangkok.

Några exempel på distriktskonferenser som uppmärksammats på frimärken är konferenserna i distrikt 173 i Casablanca 1968, distrikt 173 i Marrakech 1974, distrikt 210 i Lome 1974, distrikt 910 i Yaounde 1980 och i Cotonou 1987, distrikt 915 i Libreville 1986 samt distrikt 405 i Georgetown 1990.

Rotaryjubileer i olika länder

De första länderna som med frimärken uppmärksammade att det fanns rotaryklubbar i landet var Australien, Nya Zeeland och Mexiko. Detta skedde 1971, då samtliga gav ut frimärken med anledning av att det förflutit 50 år sedan den första rotaryklubben bildades. Sedan dröjde det till 1968 innan Panama och Uruguay firade 50 år och till 1973 när Brasilien och Italien gav ut frimärken för att fira sitt 50-årsjubileum. Samma år kom ett specialutgivet aerogram på Guernsey för att uppmärksamma att det gått 50 år sedan ön fick sin första rotaryklubb.

De följande sex åren kom det ut åtskilliga frimärken i länder som uppmärksammade 50-årsjubileet. Först kom Belgien och Bermuda (1924), sedan Guatemala (1925) och Colombia (1926). Tre länder följde 1927: Costa Rica, Sydkorea och Taiwan. År 1928 kom Grekland, 1929 Israel och Sri Lanka. De sista 50-årsjubileerna på 1900-talet, som uppmärksammas med frimärken, är Djibouti (1985), Grenada och Antigua och Barbuda (1994), Azerbaidzjan (1996), Malawi (1997), Andorra (1998) samt Tanzania (1999).

Andra länder har uppmärksammat 25-årsjubileer, bl.a. Tonga (1992) och British Virgin Islands (1993). Det har även förekommit 40-årsjubileer på frimärken, nämligen i Fiji (1976), Marocko (1980) och San Marino (2000). Slutligen kan nämnas 60-årsjubileet i

Thailand (1990) samt två 75-årsjubileer i Uruguay (1993) respektive Panama (1994).

I en del länder har Rotary uppmärksammas med frimärken vid andra årtal; således firades Rotary i Kamerun vid 10-årsjubileet 1977 och i Senegal vid 30-årsjubileet 1969. Andra exempel är Guyana som uppmärksammade att Rotary funnits i landet 21 år 1980 och Tanzania som gav ut ett frimärke 1984 när Rotary funnits i Afrika i 63 år.

I Sverige firades svenska Rotarys 50-årsjubileum med en fest i Stockholm, där bland andra kung Carl XVI Gustaf deltog. Samtidigt användes en specialstämpel för att ytterligare markera jubileet.

Klubbjubileer

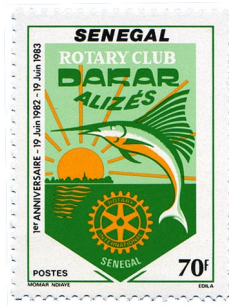
I ett begränsat antal länder har uppmärksammas att rotaryklubbar har existerat i ett jämnt antal år. Hit hör den första klubben i Lima som hyllades med ett frimärke vid sitt 50-årsjubileum 1970. Andra 50-årshyllade klubbar är Guayaquil, Ecuador (1977), Kairo, Egypten (1979), San Domingo, Dominikanska republiken (1993), Mombasa, Kenya (1994) och Dar Es Salam, Tanzania 1999.

Den klubb som hyllats med flest frimärken, är Manilla RK i Filippinerna. Deras 50-årsjubileum uppmärksammades 1969; deras 60-årsjubileum 1979 och 75-årsjubileet 1994. En annan klubb som fick frimärken till sitt 75-årsjubileum, är Montevideo RK (1993). Ytterligare sydamerikanska klubbar har celebrerats vid sitt 70-årsjubileum: Caracas, Venezuela (1996), La Paz, Bolivia (1997) och Asuncion, Paraguay (1997). Ett ensamt exempel på att även 45 år kan firas med frimärken är Dakar RK i Senegal som hyllades 1987.

Några exempel på att 20-årsjubileer har celebrerats med frimärken är Yaoundé RK i Kamerun (1978), Papeete RK i Franska Polynesien (1979) och Maroni RK i Komorerna (1985). Några 10-årsjubilerande klubbar som hyllats med frimärken är Douala RK i Kamerun (1967), Fort-Lamy RK i Tchad (1967) och Bamako RK i Mali (1973).

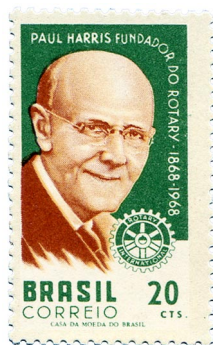
Ett litet antal rotaryklubbar har ihågkommit med frimärken vid udda år. Hit hör Georgetown, Guyana som finns på frimärke från 1980, 21 år efter grundandet. Från samma år är det liberianska frimärket då klubben i Monrovia fyllde 17 år. Port Vila RK i Vanuatu (Nya Hebriderna) fyllde 8 år, när den hyllades 1980. Ytterligare ett exempel är Dakar Alizés RK i Senegal som utgör motiv på två frimärken vid klubbens ettårsjubileum 1983.

Det finns även frimärken, tillägnade rotaryklubbar, utan angivelse om vilket jubileum det rör sig om. Några exempel på sådana utgåvor är Cotonou RK i Dahomey (1967), Vientiane RK i Laos (1971), Lome RK i Togo (1972), San José RK i Costa Rica (1977) och Bangui RK i Centralafrikanska republiken (1984).

Paul Harris

Rotarys grundare, Paul P. Harris, levde under åren 1868-1947. Både hans födelseår och dödsår har uppmärksammats med frimärken. Den första gången han avbildades på ett frimärke var 1968, då Brasilien firade hans 100-årsminne. Redan nästa år kom dock Chile ut med två frimärken av denna orsak, även dessa med en bild av grundaren. Även Togo uppmärksammade 100-årsminnet men först 1972 och 1975. År 1997 var det femtio år sedan Paul Harris gick bort. Detta uppmärksammades 1997 med fyra frimärken, utgivna av Malawi (tidigare Nyasaland).

Paul Harris har avbildats på många frimärken under de gångna åren. De flesta uppmärksammar inte honom som person utan han får representera Rotaryrörelsen som sådan. Några få exempel är frimärken från Nicaragua 1955, Tchad 1968, Togo 1972, Grenada 1980, Belize 1981 och Guinea 1988.

Kända rotarianer

Många kända personer har varit medlemmar i Rotary. Bland dessa har funnits kungligheter, välkända statsmän och Nobelpristagare. Nämnas kan bland andra Guglielmo Marconi (Nobelpriset i fysik 1909), Egas Moniz (Nobelpriset i medicin 1949), Albert Schweitzer, (Nobels fredspris 1952), liksom kompositören Jean Sibelius och flygpionjäreerna Orville Wright och Richard Byrd. De har alla avbildats på frimärken - dock utan rotaryanknytning.

Andra kända rotarianer på frimärken är Neil Armstrong, Neville Chamberlain, Winston Churchill, Thor Heyerdahl, Edmund Hillary, John F. Kennedy, Franz Lehar, Thomas Mann, Guglielmo Marconi, Jan Masaryk, Lennart Nilsson och Luciano Pavarotti. Inte heller dessa har avbildats på frimärken med rotarysymboler.

Kombinationsutgåvor

Utöver de frimärken som endast uppmärksammat Rotary och dess emblem, finns det några utgåvor där Rotary hyllats tillsammans med någon annan organisation. Den vanligast förekommande är Lions som finns på gemensamma utgåvor från 1990 och framåt. En av de första är en samutgåva även med organisationerna Kiwanis och Soroptimisterna från Turks & Caicosöarna. Från 1991 finns frimärken och block från västafrikanska Guinea, liksom från Kongo-Kinshasa och Guyana (tidigare brittiska Guyana). Det senare landet gav också 1992 ut en serie "Stora humanitära organisationer" med Röda Korset och Scoutrörelsen. Mali gav 1995 ut två block och ett frimärke och Centralafrikanska republiken ett block med sex frimärken 1996. Nicaragua gav 1999 ut två block, vilka bägge avbildar grundaren av Lions, Melvin Jones.

Senare års frimärksutgivning

Samlarorganisationen "Rotary on Stamps" beräknar att antalet frimärken med Rotary-motiv uppgår till cirka 2.000 i nuläget. Antalet beror på hur man räknar; om det rör sig om block och olika varianter, etc. Frimärken som uppmärksammar Rotary fortsätter att ges ut, huvudsakligen i nybildade länder och främst i Afrika. Flertalet är utgåvor med många frimärken, ofta placerade i block av varierande storlek. De förefaller inte fylla något inrikes postalt behov utan är snarare riktade mot den internationella marknaden av frimärkssamlare. Åtskilliga av dessa frimärken har klassats som exempel på oseriös frimärksutgivning.

Den enda gemensamma nämnaren för frimärkena med rotarymotiv under 2000-talet är firandet av Rotary Internationals 100-årsjubileum 2005. Då gav närmare 60 länder från hela världen ut frimärken: Albanien, Andorra, Argentina, Australien, Belgien, Bhutan, Bolivia, Brasilien, Bulgarien, Cayman Islands, Chile, Costa Rica, Cypern, Dominica, Ecuador, Egypten, Estland, Finland, Gabon, Ghana, Grenada, Honduras, Indien, Isle of Man, Italien, Japan, Sydkorea, Lesotho, Liberia, Luxemburg, Madagaskar, Maldiverna, Malta, Mayotte, Mikronesien, Monaco, Namibia, Nauru, Nya Kaledonien, Nigeria, Niue, Palau, Papua New Guinea,

Paraguay, Filippinerna, Portugal, Salvador, San Marino, Sierra Leone, Solomonöarna, Taiwan, Tanzania, Thailand, Togo (först den 24 januari 2006) Tunisien, Tuvalu, Ungern och Österrike.

Sverige gav inte ut några frimärken för att uppmärksamma jubileet, även om Posten uppvaktades om detta. Det enda nordiska land som firade jubileet med frimärke var således Finland. Deras frimärke kom ut den 14 januari 2005. I övriga nordiska länder uppmärksammades de 100 åren genom specialstämplar (tillfällighetsstämplar) och minneshögtider i många rotaryklubbar.

Specialstämplar

Det är främst nationella, regionala och lokala jubileer som uppmärksammats med specialstämplar. Som exempel på det förstnämnda kan nämnas Brasilien som firade sitt 50-årsjubileum som rotarynation 1973. Då användes särskilda makuleringsstämplar i 33 städer med stadsnamnet inskrivet i stämpeln.

I Sverige användes speciella makuleringsstämplar under 1970-1990-talen för att uppmärksamma distriktskonferenser i olika delar av landet. Posten tog fram tre olika stämpelar för ändamålet, i vilka ortsnamn och datum var utbytbara. Den första typen började användas 1971; sista noterade användningen av denna typ är från 1977. Exempel på denna stämpeltyp som har texten DISTRIKTKONFERENSEN underst, är följande:

Distrikt 132 i Boden 1971
 Distrikt 135 i Oxelösund 1972
 Distrikt 138 i Oskarshamn 1973
 Distrikt 138 i Jönköping 1974
 Distrikt 138 i Växjö 1975
 Distrikt 138 i Ronneby 1976
 Distrikt 135 i Sundbyberg 1977

En variant av denna stämpeltyp har texten JUBILEUMSKONFERENSEN nedtill; den är från Linköping 1972.

En andra stämpeltyp har texten ROTARY INTERNATIONAL vid stämpelns nedre båge. Av denna typ – som säkert finns på flera håll – har jag hittills funnit följande:

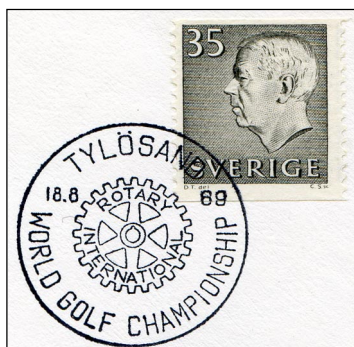
Distrikt 238 i Kalmar 1977
 Distrikt 236 i Kungälv 1979
 Distrikt 238 i Jönköping 1981

Två varianter av denna stämpel har texten DISTRICT 236 CONFERENCE nedtill (Hjo 1980) respektive DISTRICT 239 CONFERENCE (Sölvesborg 1979 och Malmö 1980). I Malmöstämpeln har tillagts ROTARY 75 ÅR ovanför denna text.

En tredje stämpeltyp har hälften så stora bokstäver som de föregående, men har som nedre text DISTRIKTSKONFERENSEN ovanför denna RI DISTRIKT 238, 240 eller 241 samt ortsnamnen Smålandsstenar (1982), Västervik (1983), Växjö (1984), Jönköping (1986) och Nybro (1990).

Postens stämpeltyper har även kommit till användning vid andra tillfällen än distriktskonferenser. Exempel på detta är Alingsås-klubbens 25-årsjubileum 1971, Skarasklubbens 40-årsjubileum 1987 och lokala arrangemang såsom "En krympande värld" i Kalmar 1989 och "World Golf Championship" i Tylosand, båda 1989.

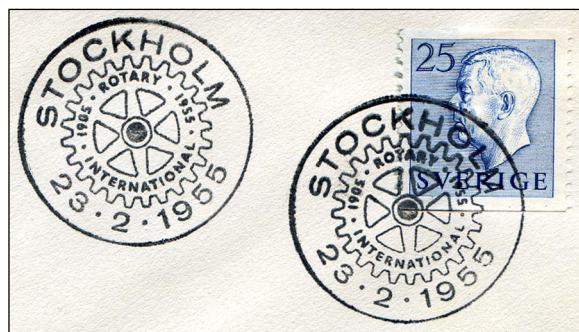
I Sverige uppmärksammades Rotarys 50-årsjubileum 1955 med en särskild stämpel från den 23 februari. Även det svenska Rotarys 50-årsjubileum firades bland annat med en poststämpel från Stockholm den 9 januari 1976. (avbildas på sid 35.)

Avslutning

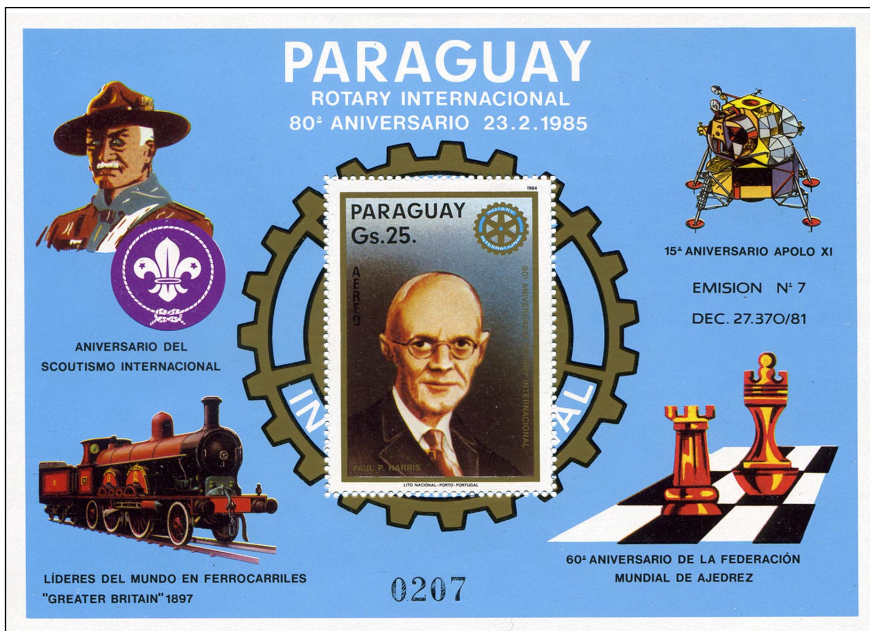
En samlare av material som uppmärksammar Rotary kan finna sådant både bland frimärken och stämplat från många av världens länder. Här har endast berörts hur en del av stämpelmaterialet ser ut i Sverige. Många rotaryjubileer världen över har dock uppmärksammats med specialstämplat, varför detta material är mycket omfattande. USA dominerar med en mångfald specialstämplat, förstadagsstämplat, etc. Stämplat på särskilda minneskuvert har förekommit vid en rad världskongresser i landet samt vid distriktskonferenser och klubbjubileer.

Det har blivit allt vanligare att rotaryorganisationerna ger ut brevmärken för att informera om sin verksamhet. Detta gäller speciellt de olika projekt som Rotary driver i många länder. Det största internationella projektet är Polio Plus varför detta projekt varit motiv på flera brevmärken.

Ett bestående intryck är att samlingsområdet Rotary är synnerligen omfattande. Bara att få ihop en komplett samling frimärken med rotarymotiv är en stor uppgift, särskilt med tanke på att många frimärken, som utkommit under senare år, finns i flera varian-

ter, insatta i olika block, etc. Att skaffa sig en världsomfattande samling av brev med specialstämplar är en i det närmaste omöjlig uppgift. Det gäller därför att sätta upp egna ramar för sitt samlande om inte uppgiften ska bli oöverstiglig.

Detta frimärksblock från Paraguay 1985 uppmärksammar att det då hade gått 80 år sedan organisationen bildades.

På detta frimärksblock från Tchad 1992 finns foton av personerna som bildade Rotary den 23 februari 1905. På frimärket avbildas Rotarys medalj som delas ut till medlemmar som fått utmärkelsen "Paul Harris Fellow".

Källor och litteratur

Atkinson, W. Eugene,
Rotary on Stamps.
The Rotarian, June 1980.

Bengtsson, Bengt,
Hur man undviker illegala och oseriösa
frimärken från hela världen.
SFU 2:a uppl. 2015.

Brunström, Christer,
Rotary 100 år.
Filatelisten, februari 2005.

Faktakalendern.
2014.

Rotary on Stamps.
www.rotaryonstamps.org

Rotary. Sverige.
www.rotary.se

Stadgar för Båstad Rotaryklubb.
Juli 2015.

Stadgar för Lund S:t Knut RK.
Juni 2011.

Stadgar för Stockholm Söder RK.
November 2009.

Svensk rotarymatrikel.
2012-2013, 2014-2015.